בס״ד

וישלח יעקב מלאכים

עיון במאמר הראשון לפרשת וישלח

בספר תורה אור, מאת אדמו״ר הזקן

למד: יהושע הס

יעקב חוזר מבית לבן

יעקב יצא מן האוהל, גר עם לבן, ולמד מן הלובן העליון, מן התענוג שיש לקדוש ברוך הוא מן העולם, איך להתעסק עם המציאות ולהשרות בה שכינה, גם בשור, בחמור ובעבד. התיקון אצלו שלם, והוא אתר שלים. ולכן הוא חושב שעכשיו אפשר להמשיך אליו את המקיף של עשו: עשו יביא את העוצמות, יעקב יביא את הכלים, והמקיף והפנימי יתייחדו יחד, אורות דתוהו בכלים דתיקון. זה הציור של הגאולה ושל בית המקדש השלישי, וזה גם מה שקורה בתוכנו, כשהמבוגר שבנו מצליח להכיל את הילד שבנו.

המאמר נמשך

המאמר הזה הוא חלק ממאמר ארוך יותר, שנמשך בארבעה דיבורים המתחילים רצופים בתורה אור. זה דבר חריג, כמו שהרבי מציין: סדרת ביאורים רצופה שמבארת פסוק אחרי פסוק את הפסוקים הראשונים של הפרשה. שלושת הדיבורים הבאים מבארים את השבר שיעקב מגלה: המלאכים חוזרים ואומרים לו: ״באנו אל אחיך אל עשו, וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו״. עשו לא נתקן כמו שיעקב חשב. הוא בא להילחם, ונשאר עדיין למטה. ואחר כך את התגובה של יעקב, ואת המאבק שלו עם המלאך. בסדרה הזאת אנחנו לומדים בדרך כלל את הדיבור המתחיל הראשון, ולכן לא נוכל ללמוד אותם כאן. אם נזכה, אולי בשנים הבאות.

לקבלת המאמר המבואר בכל שבוע

בוואטסאפ: שלחו הודעה למספר 052-890-3995

או במייל: shuki34@gmail.com

כל המאמרים, ההקלטות והחוברות: maamarim.tzofnat.co.il

דברי המאמר מובאים בגופן נפרד, כלשונם בתורה אור (פרשת וישלח, המאמר הראשון, נוסח קה״ת). המאמר מסביר שיעקב שורשו בעולם התיקון ועשו שורשו בעולם התוהו, שאורותיו גבוהים מאורות התיקון. יעקב חוזר מבית לבן וחושב שעשו כבר נתברר, ולכן הוא שולח אליו מלאכים: אצלי התיקון כבר שלם, ועכשיו אפשר להמשיך אליי את האור המקיף שלך, כדי שהמקיף והפנימי יתייחדו יחד.

פתיחה: יעקב מעולם התיקון, ועשו מעולם התוהו

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו כו׳. הנה ידוע שיעקב שרשו הוא מבחי׳ שם מ״ה דעולם התקון ושרשו של עשו הוא מבחי׳ עולם התהו.

עולם התיקון ועולם התוהו הם מושגים מתורת האר״י הקדוש, שמדבר עליהם כשלבים בבריאת העולם. כשהקדוש ברוך הוא ברא את העולם, הוא התחיל בבריאה של עולם התוהו. העולם הזה נשבר, ועל חורבותיו נבנה עולם התיקון. אפשר לומר כך: מתוך השאריות של עולם התוהו יצא אור חדש מהקדוש ברוך הוא, ונברא עולם התיקון.

כדי להבין את זה במושגים שלנו, נתחיל מן ההבנה האינטואיטיבית. אם מישהו היה אומר לי שיעקב אבינו מעולם התיקון ועשו מעולם התוהו, אני חושב שמיד היינו מבינים על מה הוא מדבר. כשאנחנו אומרים על אדם שהוא מתוקן, אנחנו מתכוונים לאדם מאופק, מעודן, בשליטה, שיודע מה נכון לעשות בכל רגע נתון ומתנהג כמו שמצופה ממנו. אדם של תוהו הוא אדם קצת פרוע, משתולל, שעושה דברים לא צפויים. וצריך לומר גם: אדם עוצמתי מאוד. וזה מתחבר לנו מיד לדמויות של יעקב ועשו: ״איש תם יושב אהלים״ מצד אחד, ו״איש יודע ציד איש שדה״ מהצד השני.

גם אילו עשו היה צדיק, הוא לא היה נעשה העתק של יעקב.

מה שחשוב לשים לב אליו כאן: אנחנו רגילים לומר שיעקב צדיק ועשו רשע, ואדמו״ר הזקן מחלק ביניהם כאן בדבר אחר, בתיקון ובתוהו. כלומר, גם אילו עשו היה צדיק, הוא לא היה נעשה העתק של יעקב. גם כצדיק הוא היה צדיק של תוהו, צדיק קצת פרוע.

צדיקים של תוהו

האם אנחנו מכירים צדיקים כאלה? רוב הצדיקים שאנחנו מכירים הם צדיקים מעולם התיקון. מצדיק אנחנו מצפים בדרך כלל שיתנהג בצורה מסודרת ומתוקנת. אבל לאורך ההיסטוריה יש כמה דוגמאות לצדיקים מעולם התוהו, צדיקים וגם חסידים.

דוגמה אחת היא נדב ואביהוא. הם היו צדיקים גדולים, עד כדי כך שמשה אומר לאהרן ״בקרובי אקדש״, כלומר: לא ידעתי שהם גדולים ממני וממך. ובכל זאת הם מקריבים אש זרה לפני ה׳, מרוב רצון להיכלל בשכינה. אנחנו בדרך כלל עובדים ברצוא ושוב: רוצים להיכלל בשכינה, אבל שמים גבול וחוזרים אל העולם הזה. הם עשו רצוא בלי שוב, בלי גבול. דוגמה נוספת היא שמשון הגיבור, שהצדקות שלו הייתה בצורה של תוהו, בצורה פרועה מכל הכיוונים.

למצוא חן בעיניך: המבוגר והילד שבנפש

וזה מה שיעקב רוצה לומר לעשו, כמו שממשיך אדמו״ר הזקן מיד:

לכן ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך. דהיינו שתשפיע ותאיר את המקיף שלך אלי בעולם התקון וזהו מציאת החן. והיינו מפני כי ויהי לי שור וחמור צאן כו׳. דאתהפכא חשוכא לנהורא בעולם התקון וה״ז אתר שלים ממש א״כ ראוי אני למצא חן בעיניך שהוא השראת הברכה דבחי׳ המקיפי׳ כו׳:

כלומר, כמו שאמרנו: אני מרגיש שאני כבר יודע להתמודד עם כל חלקי העולם. אני כבר יודע לתת אור, לתת את המבט האלוקי, לכל אחד מחלקי העולם. ועכשיו מה שחסר לי הוא השראת הברכה, האור המקיף: העוצמות שקשה לבטא אותן בדיבור, שקשה להגדיר אותן. ואני רוצה שנתחיל לקחת אותן ולהאיר את האור שלהן בתוך העולם.

המבוגר צריך לדעת להכיל את הילד, לתת לו מקום

ואם נרצה לקחת את המפגש הזה אל הנפש שלנו: גם בתוכנו, כמו תמיד, יש יעקב ויש עשו. יעקב הוא האדם המתוקן שבתוכנו, זה שרוצה לנהל את החיים, כמו שהגדרנו קודם, בעל עולם האצילות. יש בתוכנו כוח שרוצה להתנהל בצורה מתוקנת ומסודרת. בפסיכולוגיה אוהבים לומר שיש בתוכי מבוגר וילד. המבוגר רוצה להתנהל בצורה שקולה, והילד זועק את הרצונות הפנימיים העמוקים יותר. המבוגר צריך לדעת להכיל את הילד, לתת לו מקום, ולקבל את העוצמות, את הכוחות ואת היצירתיות מן הילד הפנימי הזה. ואם הילד לא יקבל את המענה שלו, הוא יתנהג כמו עשו: יריב, ישתולל ויעשה דברים לא מוצלחים.

מצד אחד, אנחנו רוצים שהמבוגר הוא שיוביל אותנו, שהוא יהיה החלק בנפש שאיתו אנחנו מתנהלים בצורה מתוקנת. ומצד שני, אם לא נצליח שהוא יתקשר טוב עם הילד, עם היצירתיות, עם כוחות החיים הפנימיים שלנו שלא כל כך רוצים להתחשב בכללים, נפסיד הרבה, ונהיה חיוורים ויבשים. והשאלה היא איך הילד הזה מתנהל: האם הוא הולך לקראתנו עם ארבע מאות איש ונלחם על חייו, או שאנחנו מצליחים לתת לו את התחושה שאנחנו באמת מגיעים אליו עם אתר שלים, עם יכולת להכיל אותו מכל הכיוונים, ולאפשר לו להאיר בנו בצורה מתוקנת ובריאה.

סיכום המאמר

תיקון ותוהו

יעקב שורשו בשם מ״ה, בעולם התיקון: אדם מאופק, מסודר, שיודע מה נכון לעשות בכל רגע, ושורשו בביטול, ביכולת לבטל את עצמו למה שמעליו כדי שה׳ ישרה בו. עשו שורשו בעולם התוהו: עוצמה גדולה, לא מרוסנת, שאינה עובדת לפי הכללים. אורות התוהו גדולים מכדי להתלבש בכלים. הכלים נשברים, והאור נשאר מקיף. כשזה נופל עד הסוף, נעשה מזה רשע שרואה רק את החיות של עצמו. ובכל זאת, בשורשם, אורות התוהו גבוהים מאורות התיקון, ואנחנו לא רוצים לוותר עליהם.

אי אפשר לגור בבית עד שהכל שלם.

זה מזכיר קצת את הביטוי "סוף מעשה במחשבה תחילה": היכולת להבין מה מישהו רוצה באמת מתבררת רק אחרי שהכל נגמר. ניקח לדוגמה אדם שבונה בית. מתי אפשר להיכנס לגור בבית? רק כשהכל כבר מושלם. מה תאמר לו, "למה אתה כזה עקשן? מה אתה צריך שהכל יהיה מושלם, תשעים אחוז לא טוב לך?" במקומות אחרים לפעמים אנחנו אומרים את זה. אבל דווקא בית הוא המחשה טובה מאוד לכך שתשעים אחוז לא מספיק. אי אפשר להיכנס לבית לפני שהשלימו את כל העבודה, כולל הצבע וכולל הרהיטים. אי אפשר לגור בבית עד שהכל שלם.

זו האמירה "ליט ברכתא שריא אלא באתר שלים": הברכה שורה רק במקום שבאמת הכל מוכן בו, שהכל בו יכול לקבל אותה. ויעקב אומר את זה לעשו: היום אני יכול לתת לך מענה, מפני שאני נמצא באתר שלים. אני כבר מסוגל להתמודד עם כל המציאות. אני מסוגל להאיר, לתת מענה של דבר ה', של איך הקדוש ברוך הוא רוצה לשרות בכל תחום ותחום במציאות, ולכן אני יכול לתת מענה גם בתוך כל החושך הגדול שבמציאות.

נחזור לרגע לתורה ולמדע, שעליהם דיברנו קודם. הרבי מלובביץ' היה מדבר על כך שבעבר היה פחד שהמדע כביכול סותר את התורה ומהווה לה אתגר, והיום זה עובד הפוך: אנחנו מרגישים שהמדע הולך ומוכיח את התורה יותר ויותר. וגם התורה מצידה בנויה יותר להתייחס לתופעות שהמדע מדבר עליהן ולהתעסק בהן, והן מפרות זו את זו. זה הציור של הברכה ששורה באתר שלים. כשהתורה שלמה, כשהיא מסוגלת לתת מענה לכל חלקי המציאות, הברכה יכולה לשרות בה, ואפשר להאיר בתוכה גם את מה שקודם לא היה אפשר: את האור המקיף, את מה שאי אפשר היה לומר, עד כמה הקדוש ברוך הוא רוצה את העולם.

ושוב: אם אומר בחוזקה רבה כמה הקדוש ברוך הוא רוצה את העולם, לא אוכל להכיל את זה. אני ארצה בעצמי את העולם ואשכח מן הקדוש ברוך הוא. דווקא כשיש לי היכולת לתת כלים ולהסביר איך הקדוש ברוך הוא רוצה את העולם ואיך הוא רוצה לשרות בו, אני יכול להסכים ולומר שהעולם באמת חשוב, כי אני מצליח לומר את זה בלי לסתור את הרצון שלי בקשר עם ה'. זה החיבור של אורות דתוהו בכלים דתיקון. ואת כל זה יעקב אומר לעשו, כמו שנראה מיד.

יעקב בעל עולם האצילות

נזכיר עוד מושג שמוזכר כאן ועדיין לא הכרנו: יעקב "בעל עולם האצילות". מה הכוונה? כל הצדיקים הם חלק מעולם האצילות. כל שבעת הרועים מסמלים כל אחד ספירה בתוך האצילות, והאבות נקראים מרכבה לשכינה. אבל דווקא יעקב אבינו, שהוא במידת התפארת, נמצא בקו האמצעי. הזכרנו גם בעבר שהוא "הבריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה". יעקב אבינו הוא שמאחד את כל עולם האצילות. הוא העיקר. על שמו נקרא כל עם ישראל, והוא מצליח לבטא את האיזון הנכון והשלם בין אברהם ליצחק, ובין כל חלקי השראת השכינה. לכן הוא מכונה בעל עולם האצילות: הוא המרכז של עולם האצילות. והוא שעומד מול עשו ואומר לו: תקשיב, אני מצליח להכיל את כל מה שיש לך להציע, את כל הרצונות שלך, ולתת להם כלים טובים כדי שיתבטאו בצורה בריאה במציאות.

וגם בדורות מאוחרים הרבה יותר יש דמויות כאלה, פחות מקובלות, שפחות עובדות לפי הכללים. החסידות מביאה דוגמה כזאת דווקא על חסידים. הרבי הריי"ץ מספר על שני חסידים של אדמו"ר הזקן: רבי יקותיאל מליעפלי ורבי משה ווילענקער. הראשון הוא דוגמה לחסיד מקיפי, חסיד בסגנון של תוהו (תכף אדמו"ר הזקן יאמר שאורות התוהו הם אורות מקיפים), והשני הוא חסיד פנימי, חסיד של תיקון.

סיפור

על רבי יקותיאל מליעפלי מספרים שבתחילת דרכו הכישרונות שלו בחסידות היו דלים, אבל הוא השתוקק לחסידות כל כך, עד שהצליח לקרוע את כל המסכים. כשהגיע לאדמו"ר הזקן בפעם הראשונה, ביקש להיכנס ליחידות. אמרו לו שצריך הכנה, ושזה לוקח זמן. הוא פשוט טיפס ונכנס דרך החלון לקומה השנייה, ישר אל המקום שבו ישב אדמו"ר הזקן. אדמו"ר הזקן ישב אז, כך מסופר, עם תפילין דרבנו תם, ורבי יקותיאל צעק: "רבי, תחתכו לי את הצד השמאלי, את היצר הרע", והתחיל לבכות. אדמו"ר הזקן הרים את ראשו ואמר: "ואתה מחיה את כולם כתיב". רבי יקותיאל התמלא שמחה, יצא משם ונעשה לאדם אחר. אחר כך הוא נעשה משכיל גדול בחסידות, עד כדי כך שאת "אמרי בינה", אחד הספרים העמוקים בחב"ד, כתב אדמו"ר האמצעי במיוחד בשבילו. הוא האריך ימים עד קרוב לגיל מאה, וגם אז נשאר חסיד שלא כל כך בשליטה. היו אצלו שני מושגים: "החסיד בא" ו"החסיד ברח". כשהחסיד בא, רבי יקותיאל היה מתפלל שחרית, מנחה וערבית ברצף, כל היום, והיה זורח ושמח. כשהחסיד ברח, הוא היה מדוכא ומצומק. וזה לא נשמע כמו משהו שהיה בשליטתו. זה קרה לו. הוא לא חי מסודר.

לעומתו, רבי משה ווילענקער, החסיד השני שהרבי הריי"ץ מתאר, היה מתוקן ומסודר, כמו שאנחנו מצפים. כל יום שלו היה דומה לקודם. כמובן, גם אצלו היו עליות וירידות, אבל הן לא היו בוטות ובולטות כל כך.

התוהו עוצמתי מאוד, אבל לא מסודר, לא בשליטה, ולא עובד לפי הכללים.

הציור הזה מלמד אותנו קודם כל שהתוהו עוצמתי מאוד, אבל לא מסודר, לא בשליטה, ולא עובד לפי הכללים. התיקון מאופק יותר, רגוע יותר. מצד אחד טוב מאוד להיות מתוקן, וכל אחד מאיתנו רוצה להיות מתוקן ולהתנהל כמו שצריך. אבל כל אחד גם מרגיש שיש בזה אובדן מסוים של עוצמה, של כוח, של תחושת חיות גדולה מאוד, שדווקא אנשי התוהו מרגישים אותה. גם בדורנו, מי שקצת מכיר, יש צדיקים פחות מסודרים, שמתנהלים קצת שונה ממה שמקובל, ובעבודת ה' שלהם עמוקים מאוד. זה קורה אחת לכמה זמן, זה אינו דבר רגיל.

על כל פנים, המאפיין של עשו שאדמו"ר הזקן מדבר עליו כאן, בשורשו, הוא התוהו. עכשיו אדמו"ר הזקן ממשיך ומסביר מה פירוש תוהו.

אורות גדולים שאין להם כלים

והאורות דתהו הם גדולים מאד ולא יכלו להתלבש בתוך הכלים. ונסתלקו מהכלים והן בחינת מקיפים והכלים נשברו ונפלו למטה

כאן יש תיאור מתוך התהליך שהאר״י הקדוש מתאר בבריאת העולם. זה תהליך של הרבה שלבים. אם נאמר את זה בצורה קצת מצחיקה: הקדוש ברוך הוא לא קם בבוקר, אמר ״עכשיו בוראים עולם״, ומיד נהיה העולם שאנחנו מכירים. האר״י הקדוש אומר שזה לא כל כך פשוט. הקדוש ברוך הוא מגיע ממקום שבו הוא אור אינסוף שממלא את כל החלל, ואין שום הגבלה ושום הסתרה, והכל הוא רק הוא, באופן שאין בו שום כללים. והוא רוצה להגיע לעולם שלנו, עולם מוגבל מאוד, שבו הקדוש ברוך הוא נסתר מאוד, ואנחנו רואים אותו כעולם נפרד לגמרי. בדרך יש הרבה שלבים שהקדוש ברוך הוא עובר כביכול, בתהליך הזה של הבריאה ושל ההסתרה, ואת כל השלבים האלה האר״י הקדוש מתאר.

צריך להבין שכשאנחנו מתארים שלבים אצל הקדוש ברוך הוא, זה לא בגלל שהוא לא יכול לעשות את התהליך מאל״ף ועד תי״ו בבת אחת. חס ושלום, הקדוש ברוך הוא אינו מוגבל. השלבים האלה יוצרים בסופו של דבר תקשורת טובה הרבה יותר בינינו לבין אור אינסוף, לבין הקדוש ברוך הוא בעצמו. זה מה שהקדוש ברוך הוא רצה: לברוא עולם שישמש לו דירה בתחתונים, עולם שהוא יצליח לשרות בתוכו. היכולת ליצור את התקשורת הזאת בנויה על הרבה מאוד שלבים, חלקם מפורטים וחלקם פחות.

אחד השלבים החשובים בדרך הוא התוהו. בלי להיכנס לפרטים הקבליים של המקום המדויק שלו, הכוונה היא שכשהקדוש ברוך הוא רצה לברוא עולם ולגלות את עצמו, הוא ברא עולם של תוהו: עולם שיש בו המון עוצמה, המון כוח. למה? מפני שהוא רצה לבטא את גודל הרצון שלו לברוא את העולם, כמה אכפת לו וכמה יקר לו העולם הזה. זה אור גדול מאוד. אבל התוצאה של האור הגדול הזה היא שהכלים לא יכולים להכיל אותו, והם נשברים.

ננסה לתת לזה דוגמאות מהחיים שלנו. ניקח ראש ישיבה שרוצה לבטא את אהבת התורה הגדולה שיש לו ולהעביר אותה לתלמידים. הוא נכנס לבית המדרש ואומר: ״חברים, מעכשיו לומדים בלי סוף. עשרים וארבע שעות ביממה יושבים כאן ולומדים. לא הולכים לאכול, לא הולכים לישון. אנחנו אוהבים את התורה בלי סוף, ולכן לומדים בלי הפסקה״. כולם מתלהבים והולכים איתו, וזה נמשך שעתיים, שלוש, שש, שמונה. אחרי יום של לימוד כזה אנשים מתחילים להישבר. הם לא מסוגלים להחזיק מעמד באהבת תורה גדולה כל כך, ובשלב מסוים העסק נגמר.

אדם אחד לעצמו יכול אולי ללמוד בלי הפסקה עד שהוא צונח על הספסל. כך מתארים כמה מגדולי המתמידים: הם למדו ולמדו עד שלא יכלו יותר, ונרדמו על הספסל לכמה דקות.

סיפור

מספרים על האחים הקדושים, רבי פנחס בעל ההפלאה ורבי שמעלקע מניקלשבורג, שישבו בעלייה ולמדו ברציפות עשרות שעות. פעם אחת הם נזקקו לרמב״ם שלא היה אצלם, ורבי שמעלקע ירד להביא את הספר מהקומה התחתונה. כשירד במדרגות, הוא פשוט צנח ונרדם על המדרגות לכמה

ויעקב אבינו אומר: אני כבר תיקנתי הכל. למדתי איך לקחת את העולם ולהשרות את השכינה בכל הבחינות שלו, גם בבהמות, גם בעבדים, גם במקומות הנמוכים. ולכן אתה, עשו, שאוהב מאוד את העולם ומרגיש חזק מאוד כמה העולם חשוב ועוצמתי, תוכל למצוא אצלי מענה לבטא את זה בצורה מתוקנת, בצורה ששומרת על העוצמות שלך מצד אחד ועל האור של הקדוש ברוך הוא מהצד השני.

לובן העליון: התענוג שיש לקדוש ברוך הוא מן העולם

עכשיו ממשיך אדמו״ר הזקן ומסביר מאיפה בא ליעקב הכוח הזה, לברר את המציאות ולהאיר בתוכה את שם ה׳: מן היכולת שלו להוציא את הניצוצות מלבן.

וזהו ויהי לי כו׳. וכ״ז בא מפני שעם לבן גרתי. פי׳ בחי׳ לובן העליון שמשם הי׳ עיקר כח השפע ליעקב בעל עולם האצילות לברר ולתקן הכל

כמו שאנחנו מתייחסים כאן לעשו, קודם כל לשורש שלו ולמקום הגבוה שלו, כך החסידות מתייחסת גם ללבן. אם יעקב הוציא מלבן כל כך הרבה ניצוצות, כל כך הרבה כוח ועושר, סימן שיש ללבן בפנימיות שורש עמוק מאוד. והשורש הזה, כך מוסבר בקבלה ובחסידות, כבר אצל האר״י הקדוש, הוא התענוג: התענוג שיש לקדוש ברוך הוא מן העולם. כך האר״י משייך.

מאיפה יעקב לקח את הכוח לברר ולתקן את הכל? מן התענוג שיש לקדוש ברוך הוא מן העולם. חוויית התענוג הזאת מאפשרת למי שרוצה להישאר קשור לקדוש ברוך הוא מצד אחד, שיהיה לו כוח, מהצד השני, לגשת ולברר ולהתעסק עם המציאות. אם אני לא חווה את התענוג, את ההנאה שיש לקדוש ברוך הוא מן המציאות, אין לי שום עניין להתעסק בה. אני באמת מעדיף לשבת באוהל וללמוד תורה, ששם אני מרגיש את אור ה׳ באופן גלוי: זה דבר ה׳, זה החשק, זו השמחה מן הקדוש ברוך הוא. כדי שאוכל ללכת ולברר את המציאות, אני צריך להרגיש כמה הקדוש ברוך הוא רוצה את המציאות הזאת, כמה הוא מתענג ממנה, כמה טוב לו בה.

לבן בקדושה, הלובן העליון, הוא חוויית התענוג של ה׳ מן המציאות. וכשזה נופל, זו הנהנתנות, חוויית התענוג למטה: להרגיש שאני שקוע מאוד בתוך המציאות, חי אותה, שמח בה ונהנה ממנה, בלי להרגיש את המקור שלה. אומר יעקב: אני גרתי עם לבן, ושם קניתי את התענוג של הקדוש ברוך הוא מן הבריאה, מן המציאות כמו שהיא, ולכן גדלתי מאוד ברמה המציאותית: ״ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה״. ועכשיו, כשיש לי את כל תחושת התענוג הזאת מן העולם, את היכולת ליהנות מן העולם כמקום של השראת שכינה, אני יכול באמת לתת לך מענה.

אין הברכה שורה אלא באתר שלים

וכיון שכן שנגמר ונשלם מלאכת התקון בשלימות מעתה ראוי ויוכל להיות השראת והמשכת המקיפים דתהו שאם לא היה נגמר התקון בשלימות לא היה יכול להיות המשכת המקיפים כמ״ש בזוהר דלית ברכתא שריא באתר ריקניא כו׳ אלא באתר שלים כו׳ אבל עכשיו שנגמר התקון בתכלית ה״ז אתר שלים שראוי להיות בו המשכת המקיפים עליונים

> דקות, אחרי, כמדומני, כשלושים שעות לימוד רצופות. רבי פנחס ראה שהוא לא חוזר, ירד, מצא אותו ישן, העיר אותו ואמר לו: "שמעלקע, לישון תישן בקבר".

כל דבר שהולכים עליו באופן חזק מאוד, בלי חשבון, בסופו של דבר הכלים שלו יישברו.

התנהלות כזאת צדיקים יכולים להרשות לעצמם. אבל כשאני מנסה להקנות אותה לתלמידים, לבנות ממנה התנהלות שוטפת, היא פשוט שוברת את כל מי שנמצא סביבי. זה דבר שאי אפשר לעמוד בו. כל דבר שהולכים עליו באופן חזק מאוד, בלי חשבון, בסופו של דבר הכלים שלו יישברו. מי שינסה להתנהל כמוך, או ינסה לקחת את מה שאתה עושה ולהפוך אותו לשיטה, לא יחזיק מעמד. זה יישבר.

הכלי שבור, והאור נשאר בגדר מקיף.

וזה מה שאדמו"ר הזקן מתאר כאן: האורות מסתלקים מן הכלים ונשארים בבחינת מקיף, והכלים נשברים ונופלים. ניקח בחור שבא לישיבה, מתלהב מאוד ולומד הרבה, ואז נכנס למשבר. זה מצוי מאוד. לפעמים זה משבר קטן, מסתדרים וממשיכים הלאה. אבל הרבה פעמים המשבר גורם להתלהבות הראשונית להסתלק. הבחור כבר לא יכול לחוות אותה כמו שחווה אותה בעבר, ומשהו בתוכו באמת נשבר ולא חוזר לתיקונו. ובכל זאת ההתלהבות הזאת נשארת באיזה מקום. איפה? במקיף, באווירה הכללית. כך נשתמש במילה "מקיף" לאורך כל המאמר: אור שאני מרגיש סביבי, כמו אווירה, ואין לי כלים להחזיק בו ולהפעיל אותו בעצמי. "פנימי" הוא אור שנכנס לתוך הכלים שלי, שאני מבין אותו ויודע לעשות איתו. (בהמשך נראה את ההבדל הזה בשולחן שבת.) יש אצלו חוויה שאכפת לו מאוד מהתורה והוא רוצה מאוד ללמוד, אבל כרגע הוא לא מסוגל. הכלי שבור, והאור נשאר בגדר מקיף. כל אלה דוגמאות לאורות דתוהו, שהם גדולים מדי ולכן שוברים את הכלים.

עד עכשיו דיברנו על הכל בתוך עולם הקדושה: גם התוהו, ואפילו הכלים השבורים, נשארים עדיין בתוך הקדושה. אבל הרבה פעמים זה נופל גם למקומות אחרים, ומכאן ממשיך אדמו"ר הזקן לתוצאה שקרתה לעשו.

איך נעשה רשע מאורות גדולים

לכן הי' עשו שלמטה רשע

איך נעשה רשע מאורות גדולים וטובים כל כך, כמו שתיארנו אותם קודם? אתאר קודם תהליך כזה בקטן, ממה שראיתי בעיניי. הייתה קבוצה של בחורים מישיבה מסוימת, שכמעט כולם עזבו את שמירת התורה והמצוות בבת אחת. יצא לי לשוחח עם אחד מהם שיחת עומק. הוא סיפר שהרב שלהם באותה ישיבה הוא אדם צדיק ומיוחד, וחדשן גדול מאוד בתורה. הם שמעו ממנו

תעזור לי בעוצמות שלך ובכוחות שלך, וביחד נוכל ליצור את מה שהרבי מלובביץ' קרא "אורות דתוהו בכלים דתיקון".

שם מ"ה: הביטול שמתקן את העולם

ועוד דבר אחד. כאן מוזכר שכולם נתבררו ונתקנו על ידי שם מ"ה. זו כבר הפעם השנייה שהמאמר מזכיר שהשם של עולם התיקון הוא שם מ"ה, ולכן נזכיר בקצרה, בלי להאריך, במה מדובר.

בקצרה: שם מ"ה הוא האור הנמוך ביותר שהאר"י מונה בשמות ה', ושמו גם אומר "מה", לשון ביטול. נבין קודם מה זה אומר בעבודה שלנו, ואחר כך מאיפה המספר.

היכולת להתבטל, לבטל את עצמך למה שמעליך, וממילא להיות מקום שמה שמעליי יכול לשרות בתוכי

"מה" הוא הביטוי שמשה רבנו משתמש בו: "ונחנו מה". המשמעות היא ביטול, וזה השורש של עולם התיקון: היכולת להתבטל, לבטל את עצמך למה שמעליך, וממילא להיות מקום שמה שמעליי יכול לשרות בתוכי, בזכות הביטול הזה. זה שם, וזה גם העיקרון שמנחה את עולם האצילות: מה שמתקן את עולם האצילות הוא שם מ"ה, היכולת להתבטל לקדוש ברוך הוא ולגרום לו לשרות בתוך כל אחד מן הדברים.

מאיפה המספר: מילוי האותיות

כשהאר"י הקדוש מדבר על האופן שבו ה' ברא את העולם, הוא אומר שהשם של ה', כמו שהוא מתבטא בעולם, הוא שנותן לעולם חיות. מה זה שם? שם הוא דרך מסוימת של התגלות. כשה' מתגלה בעולם בשם הוי', פירוש הדבר שהוא מהווה את המציאות. זו הדרך שבה הוא מהווה אותה.

לשם הזה יש כמה צורות של מילוי. מה זה מילוי? לוקחים מילה שמורכבת מכמה אותיות, והופכים כל אות למילה בפני עצמה. למשל, בשם הוי', כותבים את האות יו"ד כמילה מלאה: יו"ד, וא"ו, דל"ת. זה המילוי של האות הזאת. יש אותיות שהמילוי שלהן אינו משתנה, כמו היו"ד. ויש אותיות שאפשר למלא אותן בכמה צורות, כמו ה"א וא"ו. אחת הצורות היא למלא אותן באל"פים: לכתוב את ההי"א כה"א, ואת הוא"ו כוא"ו. כשעושים גימטריה למילוי הזה של שם הוי', יוצא ארבעים וחמש, מ"ה.

המילוי אומר איזו עוצמה מסתתרת בתוך המילה. כשאני ממלא את המילה, אני אומר שבתוך כל אות הסתתרה מילה שלמה. וכמובן אפשר להמשיך כך עד אינסוף: כשגמרתי למלא, אני יכול למלא את המילוי, ואת המילוי של המילוי. בתוך כל מילה מסתתר פוטנציאל אינסופי.

והאר"י הקדוש אומר שגובה הגימטריה מייצג את עוצמת האור שהקדוש ברוך הוא נתן בהארה שלו. עולם גבוה יותר יוצא משם הוי' במילוי גבוה יותר: במילוי של יו"דים, ואחר כך במילוי של אל"פים, או במילוי משולב. וככל שעוצמת האור יורדת, גם המילוי יורד, עד שמגיעים לאור שיוצר את עולם התיקון, והוא המילוי הנמוך ביותר שהאר"י מביא: שם מ"ה.

הרבה כמה התורה צריכה להתחדש, להשתנות ולהיות מותאמת לאיך שעם ישראל נראה היום. ומזה הם הסיקו שאיך שהם נראים היום אינו קשור לתורה ומצוות, שהתורה אינה רלוונטית, ולכן הם עושים מה שהם רוצים. הוא התבטא כך: מה שהרב חושב בעמקי ליבו ולא מעז לעשות, אנחנו קמנו ועשינו.

כלומר, את החשק של הרב לקדושה התלמידים פירשו כך מפני שהוא הלך בצורה חזקה מדי עבורם, לפחות בכל נושא ההתחדשות. הם פירשו את זה כנטישה של הטוב. יש כאן רצון חזק מאוד להתחדש, רצון חזק מאוד להגיע אל המציאות. ומי שהכלי שלו קצת קטן יותר מתרגם את הרצון הזה לרצון שעומד בפני עצמו: שתהיה מציאות שאינה כפופה לשום דבר, שהתורה תהיה כפופה לגמרי למציאות. לזה אדמו"ר הזקן קורא שבירת הכלי. היכולת לקבל את אור התורה נשברת, ומה שנשאר הם שברי הכלי. ועדיין יש כאן אור: החשק הגדול שתהיה מציאות מתוקנת. האור הזה נשאר, אבל באופן מקיף. אני יודע שיש חשיבות גדולה מאוד למציאות, ואני כבר לא מצליח להכיל את הרצון שהמציאות תהיה כזאת שרוצה לקבל תורה. אצלי היא עומדת בפני עצמה.

זה ציור בקטן של איך משתלשל מי שאינו שומר תורה ומצוות. כואב להגיד "רשע" על יהודי במצב כזה, כי היום אנחנו מציירים אותו יותר כתינוק שנשבה. זה נראה לנו תיאור נכון יותר. כואב הפה לומר תואר כזה. אבל על כל פנים, אנחנו רואים איך משתלשל יהודי שאינו שומר תורה ומצוות מתוך רצון קדוש של רב, שלתלמידים לא היו הכלים הנכונים לקבל אותו.

עכשיו תחשבו על זה בצורה חזקה הרבה יותר. התלמידים שמעו מן הרב "תתחדשו", והבינו "אין תורה". אותו דבר קורה לעולם כולו מול הקדוש ברוך הוא: הוא שומע "אני רוצה שתהיה קיים", ומבין "אני קיים בפני עצמי". כשהקדוש ברוך הוא בורא את העולם, הוא נוכח בצורה חזקה מאוד בתוך הבריאה, ומשדר רצון חזק מאוד שיהיה עולם. הרצון החזק הזה גורם לעולם שנברא להרגיש את הקיום שלו חזק יותר מאשר את העובדה שהוא נברא. הוא חווה את הקיום שלו כדבר יציב מאוד, משמעותי מאוד, שאינו תלוי בכלום. הוא לא מרגיש כל הזמן איך הקדוש ברוך הוא מהווה אותו. הוא מרגיש את רצון ה' שהוא יהיה קיים, כאילו הרצון הזה עומד בפני עצמו.

מן הדבר הזה, כך מסבירה החסידות, נולדה הגשמיות. לקיר אין שאלות אם הוא קיים או לא. הוא פשוט קיים. מאיפה מגיע הכוח הזה? מן הרצון של הקדוש ברוך הוא שיהיה קיר. והקיר יודע רק את זה: שהקדוש ברוך הוא רוצה שהוא יהיה. הוא חווה רק את הקיום שלו, ואפילו אינו יודע שמאחורי הקיום שלו יש מי שאומר לו להיות קיים. זה הציור של הגשמיות בחסידות.

הוא מרגיש את החיות של עצמו כל כך, עד שהוא פשוט לא רואה אף אחד אחר.

ומן הגשמיות הדרך לרשעות קצרה: מה שקורה לקיר בדרגת הדומם, קורה לאדם בדרגת הנפש. נצייר מישהו שמרגיש כל כך כמה חשוב שהוא יהיה קיים, כמה העולם מלא בחיות, באור, בעוצמות גדולות מאוד. והוא מרגיש גם על עצמו שהוא חזק מאוד, רוצה לחיות ויכול לחיות. הוא מרגיש את החיות של עצמו כל כך, עד שהוא פשוט לא רואה אף אחד אחר. זה כבר יוצר את מה

מלכין קדמאין דתוהו: המלכים שמלכו בארץ אדום

השלמה קטנה על המושג "מלכין קדמאין דתהו" שמוזכר כאן. זה השורש של עולם התוהו: הפרשייה בתורה שעליה האר"י מבאר את כל עניין עולם התוהו. היא נמצאת בסוף פרשת וישלח, ומתארת את "המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". על כל אחד מהם כתוב שמלך ואחר כך מת, וימלוך וימות, שבעה מלכים כאלה. על המלך השמיני, הדר, לא כתוב שמת, ועליו כתוב גם שם אשתו. זו כבר תחילתו של עולם התיקון. בלי להיכנס לפרטים ולכל מה שזה אומר, ולשאלה למה דווקא מלכים, רק נזכיר שכשאדמו"ר הזקן מדבר על "מלכין קדמאין דתהו", הוא מתכוון לפרשייה הזאת, שממנה לומדים את כל עולם התוהו.

עם לבן גרתי: יעקב יצא מן האוהל

עכשיו אדמו"ר הזקן ממשיך ומסביר מה יעקב רוצה לומר לעשו, כשהוא עדיין חושב שעשו נתקן ורוצה את החיבור איתו.

> **ולכן צוה אותם כה תאמרון לאדני לעשו כו' עם לבן גרתי ויהי לי שור וחמור כו' דהיינו שהודיעו שכבר נגמר ונשלם כל סדר התקון דאצי' בתכלית השלימות כי כל הבחי' ומדרגות שבעולם האצי' בחי' שור וחמור צאן ועבד ושפחה כו'. כולם נתבררו ונתקנו ע"י שם מ"ה.**

יעקב שולח לעשו הודעה כשהוא חוזר מלבן, ובעצם אומר לו: תקשיב, קרה משהו בתקופה שבה נפרדנו, כשלא הייתי כאן. אתה הכרת אותי כאברך כזה, שיושב בבית המדרש, ואמרת לעצמך: הבחור הזה לא מוצא חן בעיניי. אני לא רואה בו שום כתובת שאוכל לקבל ממנה משהו לחיים שלי. אני אדם עשיר, מלא חיות, מלא באור של העולם הזה, ורואה את כל הדברים היפים בעולם. והוא יושב לו באוהל ומסתגר. אין עם מי לדבר.

דברים דומים מאוד אמר הרב קוק על החוויה של המשכילים שעזבו את התורה, על כל הכפירה שהייתה בעם ישראל במאתיים השנים האחרונות. הרב קוק אמר שבשורשה היא מגיעה מן התחושה שהתורה הסתגרה בתוך ד' אמות של הלכה במשך הגלות. אין לה מה להציע למי שרוצה לחזור לחיים מלאים, לחיי שדה, לחיי חקלאות, לחיים של מדינה, ולכן הם עזבו את התורה. אולי יש בדבריו אפילו מעט אצבע מאשימה כלפי חכמי התורה, שלא ידעו לגדול.

אני יצאתי מן הכולל, הלכתי ללבן, "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה".

ויעקב אומר לעשו: אני כן ידעתי. אני יצאתי מן הכולל, הלכתי ללבן, "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה". למדתי איך לעשות כסף, איך לנהל מערכות, איך לגדול בעולם, איך להתמודד עם העולם עצמו. והיום אני בשל כדי "למצוא חן בעיניך". הכוונה היא שאני יכול לתת לך מענה. בכוחות שלי, ביכולות התיקון שלי, ביכולת להאיר את הקדוש ברוך הוא בתוך המציאות, שכבר רכשתי, אני יכול לתת לך מענה ולעזור לך להתבטא טוב בתוך העולם. ומהצד השני, כמובן, אתה

שאנחנו קוראים רשע. כך חז״ל מתארים את עשו, שיוצא לשדה וצד חיות בלי חשבון, וגם צד בתולות. הוא מתנהג גם בין אדם לחברו בצורה שאינה מתחשבת, שוב מתוך עוצמת חיים כזאת לעצמי, שאני לא מסוגל אפילו לראות את השני.

וזה מחזיר אותנו לתיאור של התוהו והתיקון. כשאנחנו מסתכלים על אדם של תאווה, הרבה פעמים נאמר עליו שהוא לא רואה את הסיטואציה ולא רואה את השני. הוא תקוע בתוך החוויה הגדולה שהוא חי בתוכה, בתוך האור שלו, ולא שם לב למה שקורה סביבו. כשזה הולך עד הסוף, נעשה מזה רשע: אדם שלא שם לב גם למה שהקדוש ברוך הוא רוצה, ולא שם לב לאף אחד אחר. הוא שם לב רק לחיות של עצמו, לתאוות שלו ולאיך שהוא רוצה לחיות. זו השתלשלות של רשע מתוך האורות הגדולים, מתוך המקיפים דתוהו.

אורות התוהו גבוהים מאורות התיקון

אבל מצד שרש שרשו במקיפים דתהו הרי האורות דתהו הם למעלה מהאורות דתקון וכמשי״ת לקמן בעז״ה ע״פ ויקח מן הבא בידו מנחה כו׳. וכמשנ״ת ג״כ בפ׳ תולדות ע״פ ראה ריח בני כו׳.

אדמו״ר הזקן אומר שצריך לשים לב: האורות של התוהו גדולים יותר מן האורות של התיקון. העוצמות האלה, הכוח שבו מרגישים את החשיבות של העולם, או, במשלים שאמרנו קודם, את החשיבות של התורה ושל הדברים החשובים, הן אורות גדולים יותר מאלה של מי שמתנהג בצורה מאופקת ומעודנת. כי עצם ההגדרה של איפוק ושל עידון היא שאני לא הולך לגמרי על מה שאני הולך עליו. כל הזמן אני שם לב גם לדברים אחרים, ומרסן את עצמי. ואילו אורות דתוהו הם אורות לא מרוסנים, והאורות הלא מרוסנים גבוהים יותר.

מה הכוונה שהם גבוהים יותר? הם מבטאים יותר את הנטייה הטבעית שלי בנפש. ולמעלה, הם מבטאים יותר את הקדוש ברוך הוא כמו שהוא, עם העוצמות שלו, לפני שהוא מרסן את עצמו, לפני שהוא מסתתר כדי לברוא עולם. העוצמות הגדולות של התוהו מגיעות ממקום עמוק יותר, פנימי יותר, גם אצלנו וגם אצל הקדוש ברוך הוא, ולכן הן נקראות גבוהות יותר.

כלומר, במפגש בין יעקב לעשו, מצד אחד יעקב הוא האיש המתוקן, ומי שהיינו רוצים שיוביל את המציאות הוא יעקב ולא עשו, כמובן. אבל מצד שני, עשו בשורשו, בעולם התוהו, הוא עוצמה גדולה שאנחנו לא רוצים לוותר עליה. הכוונה לשורש של העוצמות האלה. עשו כמו שהוא מתנהג למטה, שלא אכפת לו מאף אחד והוא דורס את השני, הוא כבר תוצאה של השבירה.

בנין נערים סתירה, וסתירת זקנים בנין

אם ניקח את זה לעולם שלנו, אפשר לראות את החוויה הזאת אצל נערים, מתבגרים וצעירים. יש להם הרבה להט, הרבה כוח, הרבה תשוקה ויכולת עשייה, אבל היא לא מאוזנת כל כך ולא מתוקנת. הרבה פעמים הם עושים את זה בצורה שגם פוגעת בשני. חז״ל אומרים: ״בנין נערים סתירה, וסתירת זקנים בנין״. כשאתה מבוגר, אתה מבין שאם אתה רוצה לשנות משהו, כדאי

להמשיך את המקיף בפנימי. אני מסוגל להבין אותה ולהתעסק איתה, והיא נקנית אצלי בנפש חזק יותר מאשר כשהייתה רק אווירה.

אם אני מפורר את האווירה לפירורים, כנראה שאהרוס אותה.

ומהצד השני, אם אבוא ואומר: שולחן שבת זה רשימת מרכיבים, יש מפה, יש כלים, יש אוכל, יש אנשים, קדימה לעבודה, כנראה שקלקלתי את כל האווירה, ולא יישאר ממנה כלום. אם אני מפורר את האווירה לפירורים, כנראה שאהרוס אותה. ומצד שני, אם אני רוצה להבין אותה ולהפנים אותה, אני צריך לבנות את הכלים שמכילים אותה, את הדברים שיוצרים אותה בתוכי. אז אני מרגיש שקניתי אותה כקניין, כמשהו שאני יכול לעשות גם בשולחן השבת שלי, למשל כשאני יוצא מלהיות ילד, מתחתן ובונה את הבית שלי. הכלים האלה הם שמאפשרים לי ליצור אצלי בבית את אותה אווירה, או אווירה כמו שאני רוצה. וזה נקרא שהמקיף והפנימי מתייחדים יחד. לכל אחד מהם יש את המקום שלו ואת היתרונות שלו, והם עובדים יחד. הם יוצרים יחד את העולם שבתוכו אנחנו רוצים לחיות. כך יעקב צייר שעשו יהיה.

עשו מתוקן: התורה והמדע, ובית המקדש השלישי

ואיך מציירים את מה שהרבי אומר, שעשו מוכן לגאולה? אפשר לומר בפשטות, ומה שאני אומר עכשיו לקוח מן התיאור של הרב יצחק גינזבורג למפגש בין יעקב לעשו בספר ״איחוד התורה והמדע״: לעשו יש את הכוח ואת התאווה הגדולה לחדש בתוך המציאות. זה גם המדע עצמו: לקחת את המציאות, לחדש בה חידושים, ולהפוך אותה למאירה יותר, למוצלחת יותר וטובה יותר עבורנו. זה התיאבון הגדול של עשו. והתיאבון הגדול של יעקב הוא להשכין שכינה בתוך הדבר הזה, להביא את התורה ולהביא את הקדוש ברוך הוא, שיהיה נוכח.

כשהעסק הזה עובד יחד, יש לנו כוחות משותפים שמצליחים להשרות שכינה במציאות יפה ומוצלחת מאוד. זה הציור של בית המקדש השלישי: אני מצליח לבנות מבנה גשמי, פיזי, יפה ומאיר מאוד, שבתוכו השכינה שורה בצורה מלאה, בפסגה של העולם כולו, ״נכון יהיה הר בית ה׳ בראש ההרים, ונהרו אליו כל הגוים״. הוא מצליח להאיר את כל המציאות כולה.

ואז יש מצד אחד את התודעה המקיפה, שבה אנחנו מרגישים, פחות בצורה של כללים ויותר בצורה של אהבה ושל חשק, איך הקדוש ברוך הוא שמח בעולם הזה ואיך העולם הזה מאיר. במקום אחר אדמו״ר הזקן אומר שזה השורש של הטעם שבאוכל: כל ההנאה שיש באוכל מגיעה מן ההנאה שיש לקדוש ברוך הוא מן העולם. זאת החוויה המקיפה: העולם שמח, מפותח ועובד יפה. ובתוכו יש את החוויה שהקדוש ברוך הוא נמצא בתוך כל זה ומאיר את כל זה, והכל מנגן יחד. זה הציור של הגאולה, וזה מה שיעקב אבינו מצפה שיקרה כשהוא פוגש את עשו. כמובן, אחר כך יש שבר גדול כשעונים לו, ולזה נגיע בהמשך בעזרת ה׳.

לבנות משהו אחר במקומו. כשאתה צעיר ורוצה לבנות משהו, אתה קודם כל הורס את מה שקיים. זה ציור של תוהו. מצד אחד זה פחות מתוקן. ומצד שני, כל אחד מבין שאם הוא רוצה להוביל מהפכה, כדאי שיהיו לו צעירים שיובילו אותה, כי אחרת שום דבר לא יקרה. לעוצמה הזאת יש המון כוח והמון חשיבות בעולם. וגם בתוך כל אחד מאיתנו יש חלק כזה, של להט ועוצמה שלא כל כך מתחשבים בכללים. בסוף המאמר נחזור אליו.

אז במפגש בין יעקב לעשו, מצד אחד יעקב הוא הצדיק ועשו הוא הרשע, ומצד שני השורש של עשו נמצא דווקא במקום גבוה יותר ועמוק יותר. ההבנה הזאת, שעשו מייצג משהו עמוק ופנימי מאוד, מניחה את היסודות לכל מה שמתרחש בפרשה, במפגש בין יעקב לעשו.

יעקב חשב שעשו כבר נתברר

עכשיו אדמו"ר הזקן מתאר מה יעקב חשב לעצמו כשהתחיל את התהליך בתחילת הפרשה, ומה קורה לו לאורך החלק הראשון של הפרשה, במפגש שלו עם עשו.

והנה יעקב חשב שעשו נתברר כבר וחזר לשרשו הנעלה בחי' המקיפים דתהו שלפני התקון.

כלומר, יעקב חושב שעשו עבר תהליך מקביל לשלו. יעקב עצמו עבר תהליך מיוחד מאוד אצל לבן, ואדמו"ר הזקן יתאר אותו בהמשך. והוא חושב שגם עשו עבר תהליך מקביל, ולכן עשו כבר מתוקן.

לכך שלח יעקב מלאכים לפניו לפניו ממש דהיינו אל בחי' שלמעלה ממנו במדרגה אל עשו אחיו שעירה שהוא בחי' מלכין קדמאין דתהו בחי' מקיפים כנ"ל כדי להמשיך בחי' המקיפים דתהו אליו למטה בתקון שהוא בחי' האו"פ ויאיר המקיף בפנימי ויתייחדו יחד.

איך נראה עשו מתוקן

יש כאן כמה מושגים שצריך להסביר. אבל לפני כן, בכמה מילים: איך אפשר לצייר עשו מתוקן? מי שצייר לנו את זה הוא הרבי מלובביץ', שדיבר באריכות על כך שעשו כבר מוכן לגאולה. כשהוא מסביר איך הוא רואה אצל הגויים שהם מוכנים לגאולה, הוא מדבר על מה שקרה בעולם בעשרות השנים האחרונות: עלתה קרנו של השלום וירדה קרנה של המלחמה.

גם כאן אפשר לראות את זה. מה שמסמן ליעקב שעשו לא באמת נתברר, כמו שאדמו"ר הזקן יסביר בהמשך, הוא שהמלאכים חוזרים ואומרים לו: "באנו אל אחיך אל עשו, וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו". כלומר, עשו בא להילחם. וכשעשו בא להילחם, יעקב מבין שהוא עדיין למטה. הרבי אומר שהיום הגויים אמנם עדיין נלחמים בפועל, אבל הם כבר רוצים שלום. והשלום, באופן בסיסי, הוא מאפיין של עולם התיקון יותר משל עולם התוהו: התנהלות מסודרת שבה יש מקום לכל אחד. ולכן רואים שבפנימיות הם כבר מוכנים לגאולה.

מה יעקב ציפה למצוא אצל עשו, לפי הציור הזה? הוא ציפה למצוא אצלו רצון לחיות יחד, שכל אחד יביא לידי ביטוי את היתרונות שלו ביחס לשני. גם אדם שהוא אדם של תוהו במהותו יכול להבין את היתרון של מי שמנהל עולם באופן מתוקן, בלי למחוק את עצמו.

סיפור קטן שממחיש את הדבר הזה מספר הרב אליהו כי טוב, על אחד מצדיקי התוהו שהיו בפולין לפני השואה: האדמו"ר מקוז'ניץ שכונה "הווילדער קוז'ניצער", הקוז'ניצער הפרוע, שהיה צדיק מיוחד. אפשר לחפש את הסיפורים עליו, ולא נאריך בזה כאן. הרב כי טוב עצמו היה חסיד בבית המדרש של גור.

סיפור

פעם אחת נכנס האדמו"ר מקוז'ניץ לבית המדרש, לקח את הרב כי טוב ובחור נוסף, והלכו יחד למקום שבו היו יהודים שעזבו את שמירת התורה והמצוות, כמדומני תיאטרון או מקום דומה. שם תפסו בחור, ושני הבחורים פשוט גררו אותו בכוח לבית של הקוז'ניצער. הקוז'ניצער עשה איתו מה שעשה, והחזיר אותו בתשובה. אבל אחר כך הוא שלח אותו ללמוד בגור, ואמר לו: אצלי, אני תפסתי אותך והוצאתי אותך מתוך הקליפות. אבל איך להיות חסיד, איך להיות בן אדם לאורך זמן, את זה תלמד בגור. (אינני זוכר את כל פרטי הסיפור, ואני מביא אותו בערך.)

הקוז'ניצער עצמו היה, כמו שאמרנו, קצת פרוע. הוא יכול היה לקחת בחור ולגרור אותו, בלי לשאול שאלות, החוצה מן המקום שבו הוא נמצא. אבל כשהבחור צריך לגדול בחיים מתוקנים, הוא יודע ורוצה לשלוח אותו לחסידות אחרת, שבה הדברים נעשים בצורה מסודרת ובריאה יותר. כלומר, יכול להיות מצב שבו התוהו והתיקון משתפים פעולה. לזה אדמו"ר הזקן קורא כאן "ויאיר המקיף בפנימי".

להאיר את המקיף בפנימי: אווירה של שולחן שבת

בואו נדבר רגע על זה: מה זה להאיר את המקיף בפנימי? אולי המקום שבו זה מופיע במצוות בצורה החזקה ביותר הוא סוכות. יש לנו את האור המקיף של הסוכה שאנחנו נמצאים בתוכה, ואת האור הפנימי של הלולב. ולכן חסידים מקפידים ליטול לולב בסוכה, כדי להמשיך את המקיף בפנימי.

ובנפש שלנו? נניח שנכנסתי ללמוד בישיבה, ושוב אקח את זה כדוגמה. בכל ישיבה יש אווירה משלה. כשאני חווה את האווירה הזאת, מצד אחד היא משהו שאני לא יודע להסביר. אני לא יודע לפרק אותה לחלקים, ואם אפרק אותה לחלקים, אולי אפילו אקלקל אותה. מצד שני, יש חיסרון גדול מאוד באווירה שאני לא מבין ממה היא באה ואיך היא עובדת: אני לא יכול לשמר אותה ולקחת אותה איתי. כשאני נכנס לתוכה היא קיימת, וכשאני יוצא היא הולכת לאיבוד.

ניקח דוגמה שאנחנו חיים אותה הרבה פעמים: שולחן שבת. אנחנו רוצים אווירה של שולחן שבת, כל אחד לפי איך שהוא מצייר אותה. כשאנחנו רוצים להפוך את האווירה הזאת למשהו שנוכל להקנות לעצמנו ולילדים שלנו, אנחנו צריכים להתבונן ולשים לב ממה היא מורכבת. מפה לבנה ויפה על השולחן, כלים נאים, אוכל משובח מהרגיל. הסדר של המנות: אנחנו לא מגישים הכל בבת אחת. מגישים מנה, קצת מדברים, קצת שרים, ואז מביאים את המנה השנייה. וגם על מה מדברים, "ממצוא חפצך ודבר דבר", שלא יהיה דיבורך של שבת כדיבורך של חול, וכן הלאה. יש כאן הרבה מרכיבים שיוצרים יחד אווירה. וכשאני שם לב לכל המרכיבים האלה, האווירה, שהייתה משהו שמקיף אותי ואין לי יכולת לשלוט בו או ליצור אותו, נעשית פנימית. זה נקרא